

הכנס השנתי של היזמה למחקר יישומי בחינוך

3.1.2019 | כ"ו טבת תשע"ט

ניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה במערכת החינוך

מושב ראשון – אין כמו בבית (ספר): למידה תוך כדי עבודה בבית הספר

דגשים מתגובתה של ד"ר דנה ודרזוייס, המעבדה לחקר הפדגוגיה במחלקה לחינוך, אוניברסיטת בן גוריון בנגב (לצפייה בהרצאה ובמצגת)

- המעבדה לחקר הפדגוגיה שואפת לקדם שיח פדגוגי פורה (המושג המקביל לשיח העשיר בהזדמנויות למידה של פרופ' הורן, אחת ממקורות ההשראה של המהלך).
- למהלך שלושה עקרונות מרכזיים: מיקוד בבעיות, ביסוס הדיון על ייצוגי הוראה וחקרנות. בכל אחד מהעקרונות הללו טמון פוטנציאל רב לקידום הלמידה, אבל טמונים גם אתגרים.
- א. מיקוד בבעיות: חרף העובדה ששיתוף בבעיות מעודד דיון ושיחה בשעה שסיפורי הצלחה לא זוכים בדרך כלל להתייחסויות, מרבית הסיפורים שמוצגים מספרים הם סיפורי הצלחה, ורק מיעוטם סיפורי בעיות או קשיים. הדבר נובע מהתרבות המקצועית במקצוע ההוראה ונורמות של אישיתוף. כדי להתגבר על הנורמות ולעודד שיתוף בקשיים יש לעסוק בייצוגים קונקרטיים.
- ב. דיון בייצוגים כגון עבודות תלמידים, צילומי שיעורים או תיאור מקרה מפורט: הדיון בייצוגים חושף את הפרקטיקה ומאפשר דיון, אך החשיפה מלווה בחשש מפני ביקורת ושיפוטיות. על פי ממצאי המחקר, כשליש מזמן הפגישות הוקדש לדיון בייצוגים. יחד עם זאת, ב-60% מזמן הפגישה היה ממד של הגנה והתגוננות מפני ביקורת – דפוס שיכול לעכב למידה.
- ג. חקרנות: שיח עשיר בניתוח של סיבות, בחינת אפשרויות וכיוצא בזה. שיח כזה מְזַמֵן מחלוקות ואי הסכמות שיכולות לקדם את הבנת ההוראה. זהו ה-sense making (מתן משמעות) שאליו מתייחסת פרופ' הורן. במחקר נמצא שאומנם בפגישות מתעוררות מחלוקות רבות אבל הן קצרות ברובן, וסך כל הזמן שבו נחשפים חילוקי הדעות ומתאפשר דיון מעמיק בהבדלים, אינו רב. עוד נמצא כי ישנן מחלוקות וכחניות שאינן מקדמות למידה, אך הן מיעוט (כ-10% מהפגישה).
- ביישום העקרונות מתעוררים אתגרים. קיום שיח פדגוגי מסוג זה דורש מבנים מערכתיים תומכים, בפרט אם רוצים לקדמו בקנה מידה גדול.
- אחד מהאתגרים המרכזיים הוא טיפוח המוטיבציה האישית וקידום האוטונומיה של המשתתפים בתהליך. הצלחה בקיום שיח פדגוגי דורשת השקעת מאמץ ומשאבים מצד כל המעורבים. הצטרפות של בית הספר והמורים לתהליך צריכה להיעשות מתוך עניין ורצון אמיתי בתהליך, ולא בשל מניעים חיצוניים כגון הצורך בגמול, לחץ מצד בעלי תפקידים במערכת, יוקרה וכדומה. התאמת התוכנית לרמה מערכתית (scaling up) מעצים את האתגר.
- אתגר נוסף הקשור לאתגר הקודם הוא פיתוח מרחב הפעולה הדרוש לשם הצלחת התהליך במערכת שמונעת בידי תכתיבים ותגמולים, ובמציאות של אוטונומיה מוגבלת בבתי הספר.